

Nr 7.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp.

Genom en den 11 februari 1949 dagtecknad proposition, nr 45, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Förordning

angående ändring i förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp.

Härigenom förordnas, att 8 § förordningen den 11 juni 1937 om mödrahjälp skall upphöra att gälla samt att 1 och 4 §§ samma förordning¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse:)

1 §.

Kvinna, som — — — av statsmedel.

Mödrahjälp lämnas — — — femhundra kronor.

Då anledning därtill finnes, må mödrahjälp helt eller delvis lämnas såsom räntefritt lån.

Mödrahjälp må *ej* avse tid, som infaller senare än sex månader eller, såvitt fråga är om hjälp till tandvård, nio månader efter nedkomsten. *Socialstyrelsen äger dock, när särskilda skäl därtill äro, medgiva undantag från vad sålunda stadgas.*

4 §.

Ansökan om — — — av barnavårdsmannen.

Mödrahjälp skall, där det kan ske, sökas i god tid före den väntade ned-

(Föreslagen lydelse:)

1 §.

Mödrahjälp må, *där ej särskilda skäl till annat föranleda, icke* avse tid, som infaller senare än sex månader eller, såvitt fråga är om hjälp till tandvård, nio månader efter nedkomsten.

4 §.

Mödrahjälp skall, där det kan ske, sökas i god tid före den väntade ned-

¹ Senaste lydelse se beträffande 1 och 4 §§ 1944:228 samt beträffande 8 § 1940:786.

(Nuvarande lydelse:)

komsten. Ingives ansökan senare än å sextionde dagen efter barnsörden, må den icke upptagas till prövning. *Socialstyrelsen äger dock, där sökanden finnes hava anfört giltigt skäl för att ansökan ej ingivits inom nämnda tid, medgiva, att ansökningen upptages till prövning.*

Vid ansökan — — — för nedkomsten.

(Föreslagen lydelse:)

komsten. Ingives ansökan senare än å sextionde dagen efter barnsörden, må den icke upptagas till prövning, *med mindre sökanden finnes hava anfört giltigt skäl för att ansökan ej ingivits inom nämnda tid.*

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1949, dock att 8 § alltjämt skall tillämpas å lån, som beviljats före nämnda dag.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för förslaget, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Enligt *förordningen den 11 juni 1937 om mödrahjälp* (nr 339, ändr. nr 786/1940 och 228/1944) kan kvinna, som i anledning av havandeskap eller barnsörd är i uppenbart behov av understöd, tillerkännas mödrahjälp av statsmedel. Hjälpen lämnas i den form, som för varje särskilt fall finnes lämpligast, i en eller flera poster, till ett sammanlagt värde av högst 400 kronor eller, vid flerbörd, högst 500 kronor. Då anledning finnes därtill, må mödrahjälpen helt eller delvis lämnas såsom räntefritt lån (1 § första—tredje styckena).

Mödrahjälp får icke avse tid, som infaller senare än sex månader eller, såvitt fråga är om hjälp till tandvård, nio månader efter nedkomsten. Från detta stadgande äger dock socialstyrelsen meddela dispens, när särskilda skäl äro därtill (1 § fjärde stycket).

För behandling av frågor om mödrahjälp skall i varje landstingsområde och i varje stad, som ej deltager i landsting, finnas en mödrahjälpsnämnd, bestående av en ordförande och två ledamöter. Ordföranden jämte suppleant för honom samt en ledamot jämte suppleant för denne förordnas av Kungl. Maj:t. Den andre ledamoten jämte suppleant för honom utses för två år i sänder av landstinget eller, vad beträffar stad som ej deltager i landsting, av stadsfullmäktige (3 §).

Ansökan om mödrahjälp skall ingivas till barnavårdsnämnden i den ort, där kvinnan vistas (4 § första stycket). Barnavårdsnämnden har därefter att insända ansökningshandlingarna jämte eget yttrande till mödrahjälp-

nämnden, som beslutar i ärendet. Om hjälp beviljas, skall i beslutet angivas vilka huvudsakliga behov hjälpen avser att täcka. Det ankommer sedan på barnavårdsnämnden att verkställa beslutet och vaka över att hjälpen kommer till användning i enlighet med givna föreskrifter (5—7 §§).

Mödrahjälp skall, där det kan ske, sökas i god tid före den väntade nedkomsten. Ingives ansökan senare än å sextionde dagen efter barnsörden, får den icke upptagas till prövning. Socialstyrelsen äger emellertid meddela dispens härifrån, därest sökanden anför giltigt skäl för att ansökningen ej ingivits inom den föreskrivna tiden (4 § andra stycket).

Därest mödrahjälp lämnats såsom lån, äger den mödrahjälpnämnd, som beviljat lånet, medgiva uppskov med återbetalningen intill tio år, där så finnes skäligt. På framställning av nämnden äger socialstyrelsen, då skäl äro därtill, medgiva befrielse från återbetalningsskyldighet med avseende å hela återstående lånebeloppet eller del därav (8 §).

Socialstyrelsen utövar, med biträde av statens fattigvårds- och barnavårdskonsulenter, tillsyn över förordningens tillämpning och äger att i sådant avseende meddela nödiga råd och anvisningar till ledning för mödrahjälp- och barnavårdsnämnderna (10 § första stycket).

Klagan över mödrahjälpnämnds beslut föres hos socialstyrelsen genom besvär. Mot styrelsens beslut i ärende, som inkommit genom besvär, får klagan ej föras (10 § andra och tredje styckena).

Decentraliseringsutredningen — som tillsatts enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 juni 1947 för att utreda möjligheterna av en ytterligare decentralisering inom statsförvaltningen — har i en med nr 17 betecknad, till socialdepartementet överlämnad promemoria angående decentraliseringsfrågor inom socialstyrelsens verksamhetsområde bl. a. föreslagit, att mödrahjälpnämnderna anförtros att pröva, huruvida mödrahjälp må avse tid, som infaller senare än sex månader eller, såvitt angår hjälp till tandvård, nio månader efter nedkomsten och att nämnderna jämväl berättigas att till prövning upptaga ansökningar, som ingivits senare än å sextionde dagen efter barnsörden. Beträffande mödrahjälp-lån borde enligt decentraliseringsutredningen prövningen av ärenden om befrielse från skyldighet att återbetala lån kunna decentraliseras till mödrahjälpnämnderna. Utredningen har emellertid ifrågasatt, huruvida icke denna form av mödrahjälp med dess relativt ringa praktiska betydelse skulle kunna avskaffas.

Över decentraliseringsutredningens promemoria ha efter remiss yttrandet avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket, socialstyrelsen, överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser ävensom Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Svenska landstingsförbundet och Svenska socialvårdsförbundet.

Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, har i propositionen bland annat anfört följande:

»Då en diskretionär prövningsrätt i förevarande hänseende infördes var det naturligt, att man ansåg sig böra centralisera beslutanderätten till den myndighet, som utövar tillsyn över mödrahjälsverksamheten, d. v. s. socialstyrelsen. Därigenom fick man en garanti för enhetlighet i tillämpningen. Sedan dispensreglerna nu tillämpats i åtskilliga år och genom socialstyrelsens beslut i dessa ärenden en viss praxis utbildat sig, torde man emellertid utan risk kunna decentralisera beslutanderätten till mödrahjälsnämnderna. Härigenom vinnes den fördelen, att förfarandet i dispensärendena förenklas och att ärendena kunna avgöras snabbare. Någon olägenhet av en dylik decentralisering torde ej heller vara att befara. Jag anser att man icke bör överdriva farhågorna för att önskemålet om en så långt möjligt enhetlig tillämpning ej skulle bli i erforderlig mån tillgodosett, därest beslutanderätten i dessa — liksom i andra — mödrahjälsfrågor anförtros mödrahjälsnämnderna. Den önskvärda enhetligheten torde i fortsättningen kunna upprätthållas genom direktiv från socialstyrelsen. I sammanhang härmed vill jag understryka, att någon ändring i dispensbestämmelsernas tillämpning icke är åsyftad. I enlighet med den praxis, som i dessa ärenden hittills tillämpats av socialstyrelsen, få dispensbestämmelserna icke tillämpas generöst. Såsom påpekades vid dessa bestämmelserns tillkomst är det nämligen av stor vikt, att ansökningar om mödrahjälp göras så snart som möjligt och att hjälpen kan sättas in på ett så tidigt stadium att den kan komma till avsedd nytta, d. v. s. avvärja nöd under havandeskapet och den närmaste tiden efter barnsörden.

Mödrahjälp i form av lån är främst avsedd att tillgodose behov av utpräglad tillfällig natur. Intresset för denna hjälpform har sjunkit undan för undan och synes nu vara så ringa, att den, såsom decentraliseringsutredningen föreslagit, utan olägenhet kan slopas. Med hänsyn härtill och till det administrativa besvär, som är förenat med denna gren av mödrahjälsverksamheten, förordar jag, att mödrahjälslånen avskaffas. För redan beviljade lån böra hittillsvarande bestämmelser fortfarande gälla. Någon anledning att decentralisera prövningen, huruvida befrielse från skyldighet att återbetala dessa lån skall medgivas, synes icke föreligga.»

Utskottet. Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot det genom propositionen framlagda förslaget och får därför hemställa,

att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition.

Stockholm den 15 mars 1949.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Forslund, Wistrand, Sten, Hermansson, Nils Elowsson, Wahlund och Sunne;

från andra kammaren: herrar Hellbacken, Jacobsson i Igelsbo, Ryberg, Holm, fru Johansson i Norrköping, fröken Höjer, herr Jansson i Hällefors och fru Ewerlöf.
